

תרבות

זריצקי נגע בבד

יאן ראוכוורגר

דנה גילרמן לעקוב

01 בנובמבר 2006

הצייר יאן ראוכוורגר מגדיר את עצמו כאספן. ביתו בשכונת עג'מי ביפו גדוש ספרים, חפצים ופריטים ייחודיים. בכל מקום יש ציורים ופסלים שלו, של בני משפחתו, של אמנים ותיקים שאתם החליף עבודות ושל צעירים, שמחלקם קנה. אין סדר כלשהו בתלייה; היא משתנה מפעם לפעם, על פי מצב רוחו. בסלון ובחדרי הבית מוצגים, בין היתר, תצלומים של שמחה שירמן ושל גלית ראוכוורגר, אשתו, ציורים של לאה ניקל, עופר ללוש ומשה קופפרמן, פסלים של נעמי תומרקין (בתו של יגאל תומרקין), של מנשה קדישמן ושל אירה ראוכוורגר, אשתו לשעבר. יש גם הרבה מאוד ציורים שלו, מתקופות שונות בחייו: נופים מהתקופה שחי בניו יורק, ציורי חתולים ודיוקנאות.

האוסף שלו כולל כ-300 יצירות, מתוכן 180 עבודות על נייר וציורי שמן של הצייר ולדימיר וייסברג, המורה שלו במוסקווה. ראוכוורגר למד אצלו ציור לאחר שסיים את האקדמיה בקייב. "וייסברג שנא את המשטר הסובייטי ולא רצה שיישאר שום דבר מיצירותיו ברוסיה", מספר ראוכוורגר. "אני, כתלמידו הקרוב, רציתי לעזור לו להוציא את העבודות וקניתי חלק גדול מהן. ב-73' הוצאתי אותן מרוסיה תוך קשיים רבים והגעתי אתן לארץ. כך, בלי להתכוון, נעשיתי אספן".

האוסף המשיך להתפתח לאחר בואו לישראל, כשהתחיל להחליף עבודות עם האמנים המקומיים. בהתחלה חבר לדור הוותיק והמכובד - אמנים כמו אביגדור סטמצקי, יוסף זריצקי, אהרן גלעדי, לאה ניקל וקופפרמן ש"קיבלו אותי יפה". אחר כך התיידד גם עם הדור המורד: רפי לביא, יאיר גרבוז ואחרים. מה היה משותף אז לצייר צעיר בן 30 ולוותיקי הציור הישראלי? "השפה הרוסית והציור", הוא אומר. "גם הם

וגם אני ציירנו במכחול בשעה שכולם אז עסקו באמנות
קונצפטואלית".

ראוורגר מספר שבברית המועצות לא היה נהוג להחליף יצירות.
"כשצייר היה מעוניין בעבודות של צייר אחר הוא היה קונה אותן
בשליש מחיר, זה היה קומפלימנט. אבל בארץ כולם החליפו, הרבה
לפני רפי. אצל לאה ניקל הכל היה החלפות - עם חנה אורלון, עם דה
קיריקו. אני זוכר בבית של דב פייגין שטרייכמנים וזריצקים שהחליף,
בוודאי לא קנה. אני גם זוכר את העבודה הראשונה שקיבלתי מזריצקי.
קניתי רפרודוקציה שלו וביקשתי שיחתום. הוא כמעט זרק אותי ואמר:
'מה פתאום, אני אתן לך צבעי מים'. נתתי לו בתמורה ציור נוף של
הרחוב שבו היתה האקדמיה בקייב, שבה שנינו למדנו".

איך הכרת את זריצקי?

"היה לי חשוב לעשות תערוכה למורה שלי, וייסברג, במוזיאון תל אביב.
אמרו לי, 'לא משנה מה יגידו לך במוזיאון, תפנה לזריצקי שיראה את
העבודות, רק הוא מאשר'. התקשרתי אליו ובתוך כמה דקות,
במכנסיים קצרים, הוא הגיע אלי הביתה לראות את הציורים. אני לא
אשכח את הביקור הזה. הוא העריך את הציור על ידי נגיעה בבד
עצמו. אני לא האמנתי שהוא עושה את זה, אבל לא העזתי להגיד
כלום. יותר מאוחר ראיתי שכך הוא מעריך ציורים, זה היה ההרגל שלו.
יום אחד הלכנו ביחד לתערוכה של סטמצקי. הוא הלך עם הגב
לתמונות, נגע בהן עם היד מבלי שיראו, חיך אלי ואמר: 'זה ציור טוב,
אה'?"

רשימות תל אביביות

רשימות תל אביביות | כאן שולט עדיין העבר ואינו מרפה

פגישה ברחוב יפת עם גלית ויאן ראוכוורגר

אברהם בלבן לעקוב

02 ביוני 2022 • עודכן ב-31 במאי 2022

שוטטתי לא־פעם ללא מטרה בחלקו הצפוני של רחוב יפת ביפו. כך הגעתי לכפות הצבר העשויות קרמיקה של האמנית עדן חברוני ביפת 39 וכך מצאתי בבית המלון המפואר ג'אפה הוטל שרידי חומה עתיקה וכנסייה קטנה שהפכה לבאר, וביום חורף קר מצאתי מקלט בסדנה של הפסל נחום ענבל ברחוב עבד אל ראוף אלביטאר המסתעף מרחוב יפת. ובהזדמנות אחרת טילפנתי לחוקר יפו שמואל גילר, שסיפר לי כי הבית המפואר שעמדתי לידו בפינת הרחובות יפת ורבי פנחס היה בית המגורים הראשון שנבנה מחוץ לחומה המזרחית של יפו.

אבל היום אני הולך ביפת לכתובת ידועה מראש. בבית האמנים ברחוב אלחריזי אני רואה לא־פעם את גלית ראוכוורגר המעבירה במקום סדנה לתחרטאים. יאן ראוכוורגר, בעלה, מצייר את דיוקנה כבר כ-35 שנים. מי שמכיר את ציוריו של האמן הנפלא הזה לא יכול להחמיץ את פניה עטורי התלתלים (בציורים השיער הבלונדיני הופך לפעמים לזהב ולהילת אור). לפני כמה ימים הזכירה גלית כבדרך אגב שהיא ויאן גרים ברחוב יפת 54. סיפרתי לה על הרומן בהמשכים שאני מנהל עם רחוב יפת וקבענו להיפגש הבוקר בביתה.

אני מתקרב ליפת 54 אבל איני יכול שלא להיעצר מול הכנסייה האנגליקנית ביפת 48. הכנסייה עומדת בשיממונה מאז נעזבה עם כיבוש יפו ב-1948. משער צדדי אפשר לראות את הגן המוזנח ואת המגדל המרובע בצד המזרחי של הכנסייה. גם בית החולים האנגלי ביפת 52 סגור על מנעול ובריח. המבנה המפואר עבר ידיים רבות מאז

הוקם בסוף המאה ה-19 (בין השאר נשכר בשנות השישים על-ידי מפעילים סקוטים וכך קיבל את כינויו המוכר "הבית הסקוטי"). העשבים הצומחים בכניסה למקום מעידים כי מזה זמן לא פקד אותו איש. סמל לעזובה: השער הקדמי נעול היטב אבל דלת הכניסה שבקצה מעלה המדרגות פרוצה לרווחה. אחרי המולת המסעדות ובתי הקפה המקדמת את פניך בכניסה ליפת כאן שולט עדיין העבר ואינו מרפה.

רשימות תל אביביות | כאן שולט עדיין העבר ואינו מרפה נדמה לי שבתמונות הנוף של ראוכורגר יש בטכניקה הזאת גם משום ניסיון לרכך את האור הישראלי

והנה סמטה קטנה המובילה לכניסה ליפת 54. גם כאן העבר עדיין שולט ושליש מן הבניין הגדול, שבו גרו בזמנו רופאי בית החולים, עדיין נטוש. אבל הדירה של גלית ויאן מרחיבה את הלב ואת העין בתקריתיה הגבוהות, בחדריה הגדולים ובמרפסות שמהן נראית יפו כולה. השניים קנו את הדירה מעמידר לפני 30 שנה. את יאן הכירה גלית כמה חודשים קודם לכן. עם סיום לימודיה בבצלאל חיפשה עבודה וחברתה ללימודים סיפרה לה שיאן מחפש דוגמנית לקורס שהוא מעביר בגבעת ברנר. יאן ותלמידיו ציירו את גלית, ויאן המשיך לעשות זאת לבדו. עשרות ציורי דיוקן של גלית ושני ילדים משותפים אחרי־כן הם עדיין יחד.

כצפוי, יאן העניק לדירה גוון רוסי במקצת. כמי שהגיע בגיל שלושים מאוקראינה הוא צבע את העמודים המובילים למרפסת בצבעי עמודי השיש בתחנת הרכבת במוסקבה. מולם על הקיר שלוש "נסיכות רוסיות" מהודרות: ציור שמן על לוח דיקט גדול שיאן צייר כמחווה לצייר הרוסי דמיטרי לויצקי שהתמחה בציור פורטרטים של בנות־אצולה רוסיות.

על קיר אחר תמונה של גלית. כמו בדיוקנאות אחרים שלה, מעין דוק של ערפל פרוש על הפנים המוכרות. הציור הרב־שכבתי אינו חושף את עצמו לגמרי, אינו מתפענח מעצמו, אלא כמו קורא לצופה להיות מעורב, להפעיל את דמיונו ואת פרשנותו. נדמה לי שבתמונות הנוף של ראוכוורגר יש בטכניקה הזאת גם משום ניסיון לרכך את האור הישראלי. כל המשוררים העברים שהגיעו מרוסיה (שלונסקי, אלתרמן, לאה גולדברג וחבריהם) הרבו לכתוב על האור העז והבהוק הזה. אני נזכר בשורותיו היפות של אלתרמן המתארות את השוק התל אביבי: "אור שועט! רָאם האור המקרין בזהב! / אור שועט! בהמון, בנהימה וממלכת! / מתמוטט ומוחא בריבוא עפעפיו, / מול הבהוב חלונים, חיוכים ומתכת!" ("יום השוק", מתוך "כוכבים בחוץ"). קרני השמש מתוארות כאן כקרני ראם מוזהבות, והראם הזה שועט ברחוב ומתואר בבית הבא כאכזר וכמסנוור.

יאן, שהגיע לארץ ב-1973, מצטרף אלינו. אני חושב על הצבעוניות האימפרסיוניסטית העשירה של ציוריו ותוהה איך הרגיש בישראל של שנות השבעים והשמונים שבה שלטה ביד רמה "דלות החומר" נוסח רפי לביא. מתברר שאין לו שום תלונות. מהר מאוד מצא שפה משותפת עם הגוורדיה הוותיקה דוברת הרוסית (סטמצקי, שטרייכמן, זריצקי). להפתעתו, גם רפי לביא כתב ביקורת טובה על ציוריו ואף הזמין אותו ללמד במדרשה. יאן חוזר לסטודיו שלו וגלית ואנוכי יוצאים לשוטט קצת ברחובות.

את הסביבה המיידית של רחוב יפת אני מכיר לא רע. גלית מובילה אותי לרחוב שאינו מוכר לי כלל: יצחק אבינרי. הרחוב השקט מקדם את פנינו עם שני בתים שמרפסותיהם העגולות מלמדות שהסגנון הבינלאומי (באוהאוס) התפשט ביפו לא פחות מאשר בתל אביב. את העין מושכת כנסייה קופטית קטנה שכיפתה מעוטרת באריחי קרמיקה אדומים. לידה מבנה ענקי, ששלוש קומותיו שימשו כמנזר או כחאן עבור צליינים קופטיים שהגיעו בעיקר ממצרים. המבנה המוזנח והמתפורר מעלה על הדעת מבנים היסטוריים אחרים הנמצאים לאורך רחוב יפת. והנה משמאלנו חורשה לא צפויה של עצי שקמה

ואשל. העצים, רעננים מהאביב שזה עתה הסתיים, ממתינים לצייר
מוכשר שיעטוף אותם בדוק של שמש צהריים.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ ספרים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר
האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

Jan Rauchwerger

[Home](#) [Biography ▼](#) [Solo Exhibitions ▼](#) [My works ▼](#) [Publication ▼](#) [News ▼](#) [My archive ▼](#)

My contemporary the painter Jan Rauchwerger

Mikhail Gendelev
Jerusalem July 2004

In the Spring of 2004, several rooms of the Israel Museum, the country's main artistic platform, were used by an exhibition - a retrospective, selective, fundamental and simply tremendous exhibition of works by Jan Rauchwerger.

To say that I was overwhelmed is to say nothing.

Of course, I knew Jan, I had known him for more than a decade, I had seen his paintings, I had known for certain that Jan Rauchwerger was a brilliant artist, inventive, technically and technologically perfect, civilized, very much in demand...

That is to say, he had received enough laudatory epithets for a comfortable existence as an artist in life, for his persona - in the art world, and for his name - in critical reviews; assets for a clever modern artist to live on during his lifetime and with some to spare for his heirs.

All these words-epithets both mean something in general, direct, literal sense and, sometimes, even correspond to the object of enthusiasm in a figurative, approximate sense.

In a word, a strong master, contemporary to me, to us, to the culture of our state, to the phase in the history of art. A contemporary artist. Which means modern, but not in the sense given the word "modern" in soviet and postsoviet times, when it was assumed that only modern art is provided with the necessary avantgardist and postmodernist apparatus which distinguishes it from the "non-modern" - archaic or technologically obsolete. This interpretation has brought about a mix-up of notions, while in our understanding the modern art is no more than the art accompanying our time, the art that coexists with our life. Thus, the expression "contemporary art" is absent from Russian usage: the word, but not the notion. There is a vital need to, so to speak, de- symbolize the concept of modern artist; otherwise there is no understanding of the phenomenon called the modern artist Jan Rauchwerger. Our modern artist.

So then, to repeat, I was shaken by Jan Rauchwerger's Jerusalem exhibition. Not by the combined and honest representation of the whole abovementioned set of characteristics and qualities of art, in this case, of a modern Israeli artist whose coloring is - "outstanding", culture - "excellent", taste, color, composition - "flawless" - but!

... but - I was struck by the sharp change in the calibre. By the switch of focus - by a new class of statement, a new level of the act. By the enlargement of the of scale of the whole corpus of his works - singly, and as a body, as a totality of this whole monographic exposure. This was not a collection as an exhibition; not an exhibition as an exhibition; but a great artist himself - as an exhibition!

Yes, it was just here, in the space of the display, at the exhibition to the overwhelming effect of the whole composition - no! Here, the polyphonic effect has been set in beforehand and predetermined from above, by the range and the quality of the talent realized in his artistic activity. Accompanied, of course, by an exceptional refinement of technical means and solutions (one cannot do without), and by the God-given inspiration of his works (again, one cannot do without that).

There follow from it two, possibly too superficial, considerations, or rather two barely motivated conclusions, and not even conclusions but suggestions, since these considerations follow the impression

Main Menu

- › Home
- › Biography
 - › Publications and books
 - › Books
- › Solo Exhibitions
 - › Solo exhibition
Gottesman Etchings Center – Kibbutz
 - › At the Tefen Museum "Print Time"
 - › Solo exhibition
Zemack Gallery, Tel Aviv
 - › Solo exhibition
Gordon Gallery, Tel Aviv 20.02.2015
 - › Solo exhibition
Gordon Gallery, Tel Aviv 14.04.2016
 - › Exhibition at Herzl Museum
 - › Jan visiting friends
- › My works
 - › Early works
 - › 1970's
 - › 1980's
 - › 1990's
 - › 2000-2010
 - › Since 2010
 - › Since 2015
 - › Since 2020
 - › Sculpture
 - › Galit, Galit & Gidon
 - › Mens and Worr
 - › Etching
 - › Works on paper

rather than form it.

Firstly, the very existence of Jan Rauchwerger in art, to be precise, in modern art, and to be even more precise, in contemporary art allows us, or rather makes us: either doubt whether the status-notion of an artist belonging to his time is authentic and necessary or, if this is so, whether the status and the hierarchy of modern art should not be revised under a new and different light, granted the live and tangible - here he is! - presence in art of the persona of Jan Rauchwerger¹ stature.

I shall simplify - if Jan Rauchwerger's work is not "modern art", Jan will dispense with the latter and somehow manage by himself; if, however this is modern art itself, then, with Jan's (and others' if there are such to be found) presence in it, the Art can peacefully dispense with the adjective.

And - secondly. For some reason, our state, I mean the great Israel "from sea to sea" where we swim in rivers of milk and honey, this our small and hardly first-rate state, in a sense of producing masterpieces of worldwide importance (at least for the last couple of thousand years) - for some reason this our state and this our art of this our state did not until now present to the admiring world an artist of the scale both in talent and the ultimate perfection of execution - like Jan.

And the fact that it did happen, makes my heart, quite experienced and not too inclined to admiration, to beat in a rhythm smacking of something national-patriotic, even of Zionist tympanis and tambourines. With a feeling of a certain national pride. With pride for a contemporary and a compatriot. For the very fact of existence and the miracle of existence of such a compatriot. In our great artistic country of milk and honey.

And I would be happy if they could share my enthusiasm in Russia, in Jan's biological, so to speak, native land where he was born and learned, where lay the graves of both his ancestors and of his great teacher, the Moscow artist Vladimir Weisberg.

» Publication

» My contempora

painter Jan Rauc

» Мой современ

художник Ян Рау

» Parthenon in m

» Парфенон в м

жизни

» На утре памяти

неверной

» Ян Раухвергер

Портрет

» News

» Green closet. S

number 15

» My archive

» My father, Mord

Reichwerger

» From the excav

» Video

» Birthday 70

📍 Home » Publication » My contemporary the painter Jan Rauchwerger

Copyright © Jan Rauchwerger 2012

All images, texts, photographs and graphics contained within this website is by the Jan Rauchwerger copyright holder.

Use of materials is prohibited without author's consent and link to the original page in the site.

Created and technical support by Michael Shults

תרבות

המלחמה על הבד: ביקור סטודיו אצל יאן ראוכורגר

את קירות הסטודיו שלו כיסה יאן ראוכורגר באדום-בורדו לאחר שהאפור נהיה מזוהה מדי עם הציור שלו. הוא תמיד מתחיל בצבע, בלי סקיצה, והקומפוזיציה מגיעה בהמשך

לעקוב

אלי ערמון אזולאי

26 בנובמבר 2010

לסטודיו של הצייר יאן ראוכורגר מעמד מיוחד. אף שהוא, על פי הגדרה, המקום הפיסי שבו המלאכה נעשית, הוא גם חלק אינטגרלי מכל יצירה שצוירה בין כתליו. הסטודיו גם משקף את הלך הרוח של האמן, וכמוהו משתנה מעת לעת.

כיום צבועים קירות הסטודיו, וגם חלק גדול מהרצפה, בגוון אדום-בורדו עמוק, אחרי תקופה שהיו צבועים אפור. צביעת הקירות והרצפה היתה חלק בלתי נפרד מחקר הצבע שבא לידי ביטוי בעבודותיו של ראוכורגר. לדבריו, הוא מחליף צבע כל פעם שנוכחותו של צבע זה נהפכת למזוהה עם הציור שלו.

הסטודיו שלו נמצא במבנה הדרומי ביותר בשורות בנייני הרכבת באזור קריית המלאכה בדרום תל אביב. כמו במקרים אחרים שם, החלל שבפנים כמו מנותק מהאזור התעשייתי המפויח שבו שוכן המבנה. לאחר שראוכורגר קנה את הסטודיו הוא שיפץ אותו ופתח חלון לצפון, כדי לזכות באור הנכון הדרוש שלו.

תצלום: אורי גרשוני

לא במפתיע קיבלה את פני בדלת אחת המודלים שעובדת אתו, שסיימה אותו זמן את העבודה ועמדה לצאת. ראוכורגר, בן 68, עובד כבר תקופה ארוכה עם מודלים, שחלקן עובדות אתו במשך שנים. הוא מסביר שהוא לא מחפש מודל מקצועית, אלא נשים שלא רק הדיוקן

שלהן מעניין אותו אלא גם הצד האנושי. ברוב המקרים, לדבריו, הן אלה שפונות אליו ולא להיפך. "יש גם גברים", הוא מתגונן ומצביע על אחד מהציורים בפורמטים קטנים ושונים - ניירות ובדים לא מתוחים - התלויים בצפיפות על לוח דיקט גדול. "זה, למשל, נגר מיפו".

המראה של הסטודיו משתנה בין האזורים ה"מלוכלכים" יותר, ובהם הצבעים וחומרי הגלם, ובין האזור שמאזכר יותר תפאורה - וההפרדה בין האזורים ברורה. הציור שעליו עובד ראוכוורגר כעת מונח על הכן, רטוב וטרי עדיין. באוויר עומד ריח הצבעים והשמן. לעומת החלק החי הזה, ניצב השולחן שאותו הוא מצייר, זה שכבר לבש צורה בציור. השולחן מכוסה מפה, גם היא בגוונים שונים של אדום, ועליה מונחים כוס מים, צלחת עוגיות וספרי ציור עבי כרס של מאייסטרים שונים.

במבט ראשון סידור הדברים על השולחן נראה טבעי למדי, אבל במבט קרוב יותר אפשר להבחין בהקפדה שבהנחת הדברים. ראוכוורגר מצביע על הספרים ושואל בבדיחות הדעת: "אני צריך מישהו לדבר אתו, לא? יש לי יותר חברים מתים מכאלה שהם בחיים".

"הדבר הכי מרתק בציור הוא הקומפוזיציה", הוא אומר. "יש אמנים שמתייחסים למקום של החפצים בתוך הבד כקומפוזיציה. אבל זה לא. זה יותר מזה", הוא קובע בנחרצות ובטון מלא בארשת כבוד, כמו מבקש להגן על דבר מה. "הקומפוזיציה יכולה להיראות בעצם הסידור, אבל היא גם הצבע, הכתם והקו שעל הבד". בעקבות צורת מחשבה זו אפשר גם להבין את דרך העבודה היוצאת דופן שלו - הוא אינו עושה סקיצות או מתווים לציור. "אני מתחיל ישר מהצבע והקומפוזיציה נבנית בתהליך, בזמן", הוא אומר.

"ראית כמה הפאלטה יפה?" הוא שואל. ואכן, הפאלטה המונחת לצד הכן היא פריט ששווה להשהות עליו את המבט. צורתה קלאסית, אבל שכבות הצבע התגבשו לכדי טיפוגרפיה מרתקת: מעין מכתש. צד אחד של הפאלטה עמוס שכבות ומתנשא לגובה ואילו שאר המשטח נותר נמוך בהרבה, למרות שבתילת הדרך הונחה עליו אותה כמות של צבע.

"לא קל לעבוד ככה. צד אחד כבד יותר וצריך שיווי משקל. אני נעזר בבטן בשביל להשעין עליה את הפאלטה ביציבות", הוא אומר צוחק.

"אני לא משתמש בפאלטה בשביל לערבב צבעים", הוא אומר. הוא מניח עליה צבעים כתחנת מעבר לפני הבד, ורק לעתים רחוקות הוא מנקה מעט את המכחול עליה. "זה דבר קטן אך משמעותי - לא מערבבים על הפאלטה אלא ישר על הבד", הוא אומר. שהייה במחיצתו נהפכת לשיעור לכל דבר, אם לא מעשי אז לפחות תיאורטי - "אם את צריכה צבע כתום, אז את יודעת שצריך צהוב, לא צריך בשביל זה לערבב, בתוך העין זה כבר מתערבב. המכחול הוא כזה שאם את מכירה אותו טוב, תוכלי לקחת קצת מפה וקצת מפה ולהניח על הבד".

ההתעקשות על צורת העבודה הזאת חיונית לטעמו, כי היא שומרת על איכות הצבע. "צבע צריך להישאר בחיים. לא צריך להרוג אותו ושיתקבל צבע של סמרטוט או קיר. צבע צריך להישאר עם שמחת חיים כי הוא צבע חיי". כן חשוב לו תמיד לדעת מאיזה רכיבים הצבע עשוי. הוא משווה היכרות עם צבע להיכרות בין בני אדם, ותובע לדעת "מאיפה הוא בא? מה הבית שלו".

הוא ידוע כאיש עם מחויבות גדולה לעבודה, ובשל כך וההתמדה שלו יש המכנים אותו בעל מלאכה. אחד הגורמים שלדבריו עוזרים לשמור על משמעת זו היא העבודה מול מודל. "גם במוסקבה היה לי פעמיים בשבוע מודל כהתעמלות. פה יש לי לפחות ארבע פעמים בשבוע מודל, וזה שייך למחויבות לעבוד - כשיש מודל שיושבת מולי, גם אני חייב להתחיל לעבוד". ההתמדה הזו היא שגורמת לדבריו לעבודת האמנות להיות חשובה כל כך, יותר מדברים רבים אחרים. "אם צייר או פסל יכריז שביתה ויפסיק ליצור - זה לא יפריע לאף אחד במדינה, גם אם מדובר כאמן ידוע ומוערך, נגיד מנשקה (מנשה קדישמן). אבל בשבילי העבודה שלו חשובה משל כל האנשים במדינה. צייר גם כשהוא הולך לישון בלילה חושב על מה שיצייר למחרת בסטודיו שלו. הציור והמחויבות לציור מלווים אותי כל שעות היממה", הוא אומר.

ספרים

איך מציירים בית ואיך חיים בתוכו

"פנים", ספרה של מיכל פלג על הצייר יאן ראכוורגר, כולל שיחות והתבוננות יצירתית בעבודותיו של הצייר, החוקר בציוריו את מושג "הבית"

חמדה רוזנבאום

29 בספטמבר 2007

פנים, שיחות עם יאן ראכוורגר מיכל פלג. הוצאת כרמל, 209 עמ', 94 שקלים

שיחותיה של מיכל פלג עם יאן ראכוורגר, השזורות ב"פנים", הספר שכתבה עליו, מתומללות באופן נטורליסטי למדי; יש שם, למשל, משפטים שנקטעים בטרם הושלמו, משפטים שמשמעותם מובנת רק מההקשר הרחב יותר של הדו-שיח. שפתו של ראכוורגר, הקובע בכמה מקומות שצייר לא צריך להיות אינטלקטואל, עוברת בתמלול הזה כשפה של מהגר, שמנגינת הרוסיות עדיין נשמעת בה. נראה כי מנגינה זו יקרה לפלג, כי היא אוצרת בעיניה חיבור מיוחד במינו, האופייני לתרבות העברית: "עיר המלים העברית, שנלושה מחול והרבה רוסית בפיהם של מחדשי השפה, בעלי הנס, המתרגמים לא פחות מן הסופרים והמשוררים" (כך מתארת פלג את תל אביב של הספרות והשירה בהקשר לסדרת דיוקנאות המשוררים שצייר ראכוורגר בשנות ה-80, הקרויה "4 שעות גג").

ראכוורגר נולד ב-1942 בטורקמניסטאן, אז אזור בגבול הדרום-מזרחי של ברית המועצות, שאליו נדדה משפחתו מאוקראינה במלחמת העולם השנייה. לאחר המלחמה חזרה המשפחה להתגורר בקייב, שבה גדל. כבן לצייר, למד ראכוורגר ציור מילדות. בשנות ה-60, לאחר שירות בצבא הרוסי, המשיך ללימודי אמנות במוסקבה. לאחר שזכה בהכרה מסוימת, החל ללמוד אצל הצייר ולדימיר וייסברג, שהיה נערץ על חוג תרבותי אליטיסטי ששימר זיקה אסורה לאוונגרד הרוסי. ב-1973 עלה לישראל עם משפחתו, מטעמים שהוא עצמו מתאר לעתים כבריחה מעול הדיקטטורה, אך בעיקר כשלב בהתפתחותו

כאמן - רגע שבו צריך היה להתנתק מהשפעתו של וייסברג (על דעתו ובעצתו).

ראוּכוּרְגֵר נדד עם משפחתו בין כמה ערים בישראל: צפת, בת ים, יפו, תל אביב ושוב יפו, שבה התיישב לבסוף. הוא התקבל כאן כצייר בעל ערך על ידי קבוצות שונות של אמנים ושל אוצרים: על ידי קבוצת "אופקים חדשים", שעמה חלק מחויבות לציור במובן המסורתי שלו; אבל גם על ידי אמני "המדרשה" הצעירים, ובראשם רפי לביא, שגם הזמין אותו ללמד במוסד. פעמיים שהה מחוץ לישראל לתקופה ארוכה: בפריס ("ב"סיטה", קריית האמנים) ושנים אחר כך בניו יורק. ב-2004 נערכה לכבודו תערוכה רטרוספקטיבית במוזיאון ישראל.

זו בקצרה הביוגרפיה של ראוּכוּרְגֵר, הנפרשת בספר בעיקר בארבעת פרקיו הראשונים (מתוך שבעה בסך הכל); שלושת הנותרים קרויים בשמות שחופפים לנושאים מעולם הציור: "פנים", "עירום" ו"ספל בתוך ספל", הרומז לטבע דומם. הפרקים הראשונים משרטטים, כאמור, מסגרת ביוגרפית המקיפה את ההיסטוריה המשפחתית, החיים ברוסיה, ההגירה ארצה וההתקבלות בישראל.

השיחות עם ראוּכוּרְגֵר - על חייו, דרך עבודתו, עבודתו עם וייסברג והמילייה שהקיף אותו, האמנים שפגש בארץ - משולבות בכתיבה הידענית של פלג, העוברת במיומנות מתיאורי נוף וזיכרונות אישיים ואנקדוטליים אל ניתוחים תרבותיים בעלי עומק. כמו ברוס צ'אטוויין, שאף מצוטט בספר, היא עוברת באלגנטיות וברגש מהתרשמויות אישיות לעולמות הספרות והאמנות.

הצלילה המרשימה ביותר ממציאות אל תוכן ספרותי נעשית בדמיון של וייסברג וראוּכוּרְגֵר המטיילים ברחובות מוסקבה כאפיזודה מתוך "השטן במוסקבה" של בולגקוב. זה קורה בפרק השלישי - "אדום, שחור, לבן" - המשרטט תמונה לא שיטתית, אך מרשימה, של חיי רוסים המתקיימים במחתרת. בנגיעות סלקטיביות, עוברת פלג מצ'אטוויין ואלמנות המשוררים והאמנים המטוהרים אל מאלביץ', טרקובסקי, בולגקוב, פושקין, טולסטוי וגם צ'ה גווארה. אף מקומה של הפילוסופיה לא נפקד, כשפלג מגייסת את מישל פוקו כדי לדבר על

המצב ההופכי של "הציווי אלי שיח" - על תרבות נגד שהיא תוצאה של השתקה ושל דיבור במחשכים.

באקלים האמנותי המקומי קל מדי לשייך את הציור של ראוכוורגר לעולם דומסטי ולא חדשני; נושאי ציוריו אכן מקובעים בקטגוריות הישנות: עירום, דיוקן, טבע דומם, נוף ותפנים ("Interior") - והם מבוססים לרוב על התבוננות. במגבלות השיח האמנותי בישראל, הזיקה של ראוכוורגר למסורת האוונגרד, ל"לבן על לבן" של מאלביץ' (דרך ה"לבן על לבן" הפיגורטיבי של וייסברג), נסתרת מהעין.

העבודה של ראוכוורגר (מפתה לכתוב "מלאכה", כי הוא ידוע בשגרת העבודה היומיומית שלו, בהתמודדות עם מודל או מציאות שמונחים לפניו) עשויה שלא להיקלט ברדאר של השיח הביקורתי הזה. מה עוד, שראוכוורגר הוא מהגר, ולא במובן אחד. כותבת פלג: "רדוף על ידי משטרת האסתטיקה הפנימית שטילטל איתו ביחד עם חבילת הספרים ושתי מזוודות, הוא נמלט על נפשו מן הציוריות הכוזבת של 'קריית האמנים' בצפת לתל אביב, ומתל אביב עבר לבת ים, ומבת ים - ליפו, והתרבות דלקה אחריו והדביקה אותו בכל מקום".

אם כמה מפרקי הספר כוללים יחס לאחד מנושאי הציור שראוכוורגר מתמחה בהם, הרי ששם הספר, "פנים", מתייחס ללא ספק לתפנים - הקטגוריה שבה הגיע לדרגת מופת. כמו הדיוקן והטבע הדומם, גם התפנים אינו נקשר בהיסטוריה של הציור ליוקרה יתרה, אך יש לו גיבורים משלו, ביניהם שרדן הצרפתי, צייר הנערץ על ראוכוורגר.

בתפנימים שלו מראה ראוכוורגר את בני משפחתו - אשתו גלית, הילדים נדב ודניאל, וילדיו מאשתו הקודמת, מוטי ומירי; מקובל לדבר על האינטימיות ותחושת הביתיות הנובעת מציורים אלה - אך בעיני פלג יש בהם גם ניכור, המחלחל פנימה אל הבית. כך או כך, הדיון של פלג בציוריו של ראוכוורגר, והשיחות עמו, מדגישים את העמל הכרוך בבית, כלומר ביצירת הבית - ולא רק בציור, אלא בחיים עצמם.

חמדה רזנבאום היא מבקרת אמנות

אמנות

יאן ראוכוורגר חוזר בציוריו שוב ושוב אל אשתו

"גלית אדומה", 2007 צילום: אברהם חי

התערוכה "יאן ראוכוורגר: הפרדס הגדול" במוזיאון הרצליה מתמקדת בדיוקנאות של אשתו של האמן, גלית, אותה הוא שב ומצייר זה 35 שנה

 לעקוב

נעמה ריבה

30 ביוני 2020

במוזיאון הרצליה נפתחה מחדש התערוכה של "יאן ראוכוורגר: הפרדס הגדול" באוצרותה של ד"ר איה לוריא. התערוכה של ראוכוורגר, בן ה-78, מתמקדת בדיוקנאות של אשתו, גלית, אותה הוא שב ומצייר זה 35 שנה. שגרת הציור היומית שהוא מקיים בסטודיו ובבית, בין דרום תל אביב ליפו, מתבססת על התבוננות במציאות של סביבת חייו אך גם מגיעה למחזזות סמליים. דיוקנאותיה של גלית, מונצחים על עשרות בדים וניירות בטכניקות שונות.

"גלית צוחקת", 2003 צילום: אברהם חי

לפי לוריא, "ברבים מציורי הדיוקן מתוארת גלית במבט חזיתי, המבקיע את דרכו מבעד לפני השטח של הציור, פוגש במבטו החוזר של הצייר

— וממנו אל הבד ואלינו הצופים".

"גלית (בחולצת פסים של סבתא אלישבע)", 1987 צילום: אברהם חי

עוד היא מציינת כי "לעיתים, מבטה מלא בסקרנות ופתיחות, לעיתים מקיפה את עיניה עננה דקה של משיחות מכחול המשרה עליהן ערפילים של שוויון נפש או פיזור דעת, אך גם פיתוי מוצפן. מדי פעם נסוג מבטה של גלית פנימה, לתוך עצמה, והיא מרכינה ראש, שקועה בשינה או בקריאה, או שהיא מהרהרת, בינה לבינה, כשעיניה שלוחות לנקודה מרוחקת, בלתי ניתנת להשגה וצופנת סוד".

"גלית", 2001 צילום: אברהם חי

במבט חטוף קשה לזהות את גילה של הדמות הניבטת מהדיוקנאות בתערוכה, ולעיתים בדיוקן ישן נראית גלית מבוגרת מבדיוקן עכשווי. לעיתים הציורים מדויקים יותר, לעיתים כמעט ומופשטים.

ללא כותרת, 1986 צילום: אברהם חי

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ